

Dr hab. Ludmiła Marcinowicz
Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

Białystok, 23.05.2018r

Ocena rozprawy doktorskiej
Elżbiety Szlenk-Czyczerskiej
**pt. Wskaźniki efektywnej opieki domowej nad pacjentami
z przewlekłą chorobą układu krążenia**
Promotor: Dr hab. n. med. Donata Kurpas, prof. nadzw.

Środowisko domowe, to miejsce opieki nad osobami przewlekle chorymi, a wzrost zachorowań na przewlekłe choroby układu krążenia powoduje większe zapotrzebowanie na opiekę domową wobec tej grupy pacjentów. Istotną rolę w tej opiece sprawują lekarze i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej. Pacjenci natomiast mają prawo wyrażania swoich oczekiwań wobec opieki oraz oceny jakości otrzymanych świadczeń, zwłaszcza w zakresie komunikowania się z lekarzem i pielęgniarką oraz relacji interpersonalnych. Wybór tematu badań jest więc uzasadniony i istotny dla poprawy jakości opieki nad pacjentami z przewlekłymi chorobami układu krążenia.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska ma formę jednostronnego wydruku komputerowego w twardej oprawie i liczy 300 stron tekstu łącznie z aneksem. Struktura pracy jest poprawna, charakterystyczna dla prac empirycznych, a proporcje poszczególnych jej części są właściwe. W pierwszym rozdziale Autorka przedstawia zagadnienia dotyczące skali problemu przewlekłych chorób układu krążenia, roli lekarza i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej w opiece domowej, jakości opieki, jakości życia, oczekiwań pacjentów oraz obciążenia opiekunów nieformalnych. Kolejne części rozprawy, to „Założenia i cel pracy”, „Grupa badana i metody badań”, „Wyniki”, „Dyskusja”, „Wnioski”, „Piśmiennictwo”, „Streszczenie”, „Summary”, „Spis tabel” i „Załączniki” zawierające wzory zastosowanych narzędzi badawczych.

Badania stanowiące podstawę napisania rozprawy doktorskiej zrealizowano po uzyskaniu pozytywnej opinii Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu (Nr KB – 86/2016).

Autorka właściwie sformułowała cel główny pracy, jakim było określenie wskaźników determinujących efektywność opieki domowej nad pacjentami z przewlekłą chorobą układu krążenia oraz wskazanie zmiennych określających efektywny system wsparcia dla ich opiekunów domowych. Cel główny pracy został doprecyzowany w formie trzech celów szczegółowych uwzględniających poznawczo-eksploracyjny charakter projektu badawczego. Autorka zdefiniowała hipotezę główną oraz osiem hipotez szczegółowych.

Badaniem objęto 193 pacjentów z rozpoznaną przewlekłą chorobą układu krążenia, pozostających w domu pod opieką pielęgniarek rodzinnych oraz 157 pacjentów przychodzących na wizytę kontrolną do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Ponadto, badania przeprowadzono wśród 161 opiekunów pacjentów pozostających pod opieką pielęgniarek rodzinnych. Do realizacji założonych celów Autorka zastosowała autorski kwestionariusz wywiadu oraz standaryzowane kwestionariusze szczegółowo opisane w podrozdziale „Narzędzia badań” (str 41-51). Zastosowanie właściwej metody badań oraz dobór odpowiednich narzędzi badawczych, pozwoliły uzyskać interesujący poznawczo i ważny pod względem praktycznym materiał empiryczny. Na uwagę zasługuje różnorodność analiz statystycznych oraz dogłębna analiza danych.

Rozdział „Wyniki” został przedstawiony bardzo skrupulatnie i uporządkowany zgodnie z założonymi celami badań oraz hipotezami szczegółowymi. Doktorantka pogrupowała wyniki w dwudziestu dwóch podrozdziałach, co ułatwia szczegółową analizę bardzo dużej ilości danych. Ciekawym wynikiem prezentowanych badań jest wykazanie, że istotnie częściej notowano niższy poziom zaspokojonych potrzeb u pacjentów pozostających pod opieką domową niż u pacjentów przychodzących na wizytę kontrolną do lekarza rodzinnego. Interesująca jest również weryfikacja H6, która mówi o tym, że istnieje statystycznie istotna zależność między stopniem realizacji oczekiwań pacjentów z przewlekłą chorobą układu krążenia w ramach opieki zdrowotnej a efektywnością opieki domowej. Prezentację wyników badań zamyka analiza regresji logistycznej dla efektywności opieki zdrowotnej w grupie pacjentów pozostających pod opieką domową i ich opiekunów oraz analiza regresji logistycznej dla efektywności opieki zdrowotnej w grupie pacjentów niepozostających pod opieką domową.

W rozdziale „Dyskusja”, Autorka syntetyzuje wyniki badań własnych i odnosi je do danych z literatury przedmiotu. Dyskusja napisana jest rzeczowo i świadczy o znajomości

zagadnienia oraz dużej rzetelności naukowej Doktorantki. Dużym ułatwieniem dla czytelnika jest wyróżnienie w niej śródtytułów. Zaletą rozprawy doktorskiej, świadcząca o dojrzałości badawczej Doktorantki jest krytyczna ocena projektu badawczego sformułowana jako ograniczenia badania.

Wyniki badań podsumowano w 14 wnioskach, które zasadniczo korespondują z celami pracy, jednak wnioski o numerach 2, 5, 8, 11, 12, 13 i 14 mają charakter postulatów. Na podstawie uzyskanych wyników, Autorka wnioskuje m.in., że starsi pacjenci, mieszkający w dużych miastach, z wyższym wykształceniem, pozostający w stanie wolnym i w lepszej sytuacji materialnej znajdują się w grupie ryzyka gorszej efektywności opieki domowej. Ponadto, Autorka przedstawia możliwość zastosowania wyników badań na poziomie systemu (np. wsparcia dla rodzin sprawujących opiekę nad osobą z przewlekłą chorobą układu krążenia), zespołów podstawowej opieki zdrowotnej, programów edukacyjnych dla pacjentów i ich opiekunów oraz narzędzi ewaluacji jakości opieki.

Należy podkreślić praktyczną wartość pracy. Wyniki badań wskazują m.in. na konieczność objęcia programem prewencji wypalenia opiekunów w wieku starszym, owdowiałych lub rozwiedzionych, niepracujących i mieszkających w dużych miastach, ponieważ osoby te są narażone na wyczerpanie emocjonalne i depersonalizację. Autorka pracy postuluje również, aby tworząc programy informacyjno-edukacyjne zwrócić szczególną uwagę na pacjentów pozostających pod opieką domową z mniejszą liczbą interwencji pielęgniarki rodzinnej.

Piśmiennictwo liczy 295 pozycji bibliograficznych, w tym 51 pozycji (17%) stanowią czasopisma dostępne on-line, akty prawne, dokumenty GUS oraz inne źródła internetowe. Piśmiennictwo ułożone jest zgodnie z kolejnością pojawiania się w tekście. Pod względem merytorycznym, dobór literatury jest stosowny do podjętej tematyki badań. Opis bibliograficzny poszczególnych pozycji jest prawidłowy. Warto zwrócić uwagę, że Doktorantka cytuje własną pracę pt. „Zadania pielęgniarki rodzinnej w opiece nad chorym z przewlekłą chorobą układu krążenia” opublikowaną w czasopiśmie Puls Uczelni w 2016 roku, co jest potwierdzeniem zainteresowania opracowywanym tematem. Autorka wykazała się umiejętnością planowania i realizacji projektu badawczego oraz znajomością literatury przedmiotu.

Praca jest napisana poprawnym językiem, a konstrukcje gramatyczne zdań są właściwie. Pod względem edytorskim jest bardzo czytelna, ilustrowana 96 kolorowymi przejrzystymi tabelami. Tekst pracy jest opracowany z wielką starannością i logicznie uporządkowany.

Analiza rozprawy nasuwa drobne uwagi, które pozwolę sobie wymienić:

1. Zgodnie z przyjętą terminologią, proponuję używać określenia „opiekun nieformalny” lub „opiekun rodzinny”, zamiast „opiekun domowy”.
2. Na stronie 17 (ostatni akapit) i 18 (pierwsze danie) Autorka pisze o dokumencie *Zdrowie 21. Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku* błędnie powołując się na pozycję nr 29, tj. Kiliańska D. Czy pielęgniarki staną na pierwszej linii frontu w POZ? *Menadżer Zdrowia* 2016.
3. W pozycji piśmiennictwa nr 42, zamiast „Marcinkiewicz” powinno być „Marcinowicz”.

Podsumowując, rozprawa doktorska **mgr Elżbiety Szlenk-Czyczerskiej** stanowi oryginalne i nowatorskie rozwiązanie problemu naukowego oraz ma istotny wkład w rozwój nauk o zdrowiu. Na tej podstawie stwierdzam, że przedłożona do recenzji praca doktorska pt. **„Wskaźniki efektywnej opieki domowej nad pacjentami z przewlekłą chorobą układu krążenia”** spełnia wszelkie wymogi formalne stawiane pracom na stopień naukowy doktora nauk o zdrowiu. W związku z powyższym, mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wnioskuje o wyróżnienie rozprawy doktorskiej Pani Elżbiety Szlenk-Czyczerskiej ze względu na wysoką wartość poznawczą, nowatorskie podejście metodologiczne oraz wartość wdrożeniową uzyskanych rezultatów.

Sudmita Marcinowicz